

Justitieutskottets betänkande

1981/82:3

om forumregler för mål om renhållningsavgifter

Motion

I motion 1980/81:515 av Åke Wictorsson (s) föreslås att riksdagen hos regeringen begär sådan ändring i renhållningslagen att kommun får rätt att väcka talan om renhållningsavgifter vid fastighetsforum.

I motionen erinras om att tvister om kommunala renhållningsavgifter skall tas upp av rätten i den ort där svaranden har sitt hemvist: en sådan tvist skall alltså inte nödvändigtvis tas upp vid domstolen i den ort där den fastighet är belägen som renhållningsavgiften avser. Motionären pekar på att denna ordning i fråga om domstols behörighet vållar betydande problem i första hand för sådana kommuner där det finns många fritidshus, vars ägare till stor del är mantalsskrivna i andra kommuner. I sådana fall blir kommunen, om renhållningsavgifterna inte betalas, tvungen att väcka talan vid en mängd olika domstolar i landet. Denna ordning innebär enligt motionären att kommunerna kan drabbas av betydande kostnader för processer rörande krav på avgifter som ofta inte avser särskilt stora belopp. Mot detta måste givetvis, framhåller motionären, vägas den nackdel som uppkommer för svarandena om de måste infinna sig vid den domstol där fastigheten är belägen. Motionären anför att svarandenas intressen av att få svara vid rätten på hemorten inte torde vara särskilt framträdande. En ägare av fritidshus befinner sig under längre tidsperioder i fritidshuset, varför det i allmänhet inte torde föreligga någon svårighet att kombinera ett besök i fritidshuset med en eventuell process. Enligt motionärens mening är det från lagteknisk synpunkt enklast att lösa frågan så att kommunerna genom bestämmelser i renhållningslagen ges möjlighet att väcka talan antingen vid fastighetsforum eller vid annat forum. Motionären för också fram tanken på möjligheten att utreda frågan om en särskild och mera förenklad rättegångsordning i mål om renhållningsavgifter, liknande den som gäller i fråga om vatten- och avloppsavgifter.

Gällande ordning m. m.

Renhållningsavgifter

Bestämmelser om renhållning och avfallshantering finns i olika författningar. Regler om bl. a. kommuns skyldighet att forsla bort hushållsavfall från fastigheter inom kommunen finns i renhållningslagen (1979:596). Däri ges också regler om kommunens rätt att föreskriva att avgift skall tas ut för renhållningen. Reglerna härom, som finns i 15–17 §§, innebär bl. a. att avgift

skall utgå enligt taxa som antas av kommunfullmäktige. Taxan skall innehålla föreskrifter om vem som är avgiftsskyldig och till vem avgiften skall betalas, till kommunen eller dess renhållningsentreprenör.

Bestämmelserna om renhållningsavgifter fanns tidigare i lagen (1965:54) om kommunala renhållningsavgifter. Dessa bestämmelser har i huvudsak oförändrade förts över till den nya renhållningslagen. I förarbetena till de tidigare bestämmelserna anfördes bl. a. att betalningsskyldighet gentemot kommun i princip bör åvila den som tar renhållningsväsendets tjänster i anspråk (prop. 1965:21 s. 31). Då det ibland kan vara svårt att avgöra vem som nyttjar dessa tjänster och med tanke på de skiftande förhållanden som föreligger ansågs att frågan om vem avgiftsskyldigheten skall åvila inte borde besvaras i lagen (prop. s. 32).

Twist om fordran på renhållningsavgift prövas av allmän domstol. Några särskilda bestämmelser härom ges inte i renhållningslagen.

Domstols behörighet m. m.

Regler för domstols behörighet att pröva tvistemål finns i 10 kap. rättegångsbalken (RB). Enligt huvudregeln i 10 kap. 1 § RB är rätten i den ort där svaranden har sitt hemvist laga domstol i tvistemål i allmänhet (svarandens personliga forum). Den ort där svaranden är mantalsskriven anses som hans hemvist. Vissa tvister med anknytning till fast egendom måste enligt 10 kap. 10 § RB tas upp av rätten i den ort där fastigheten är belägen (s. k. fastighetsforum). Så är fallet beträffande bl. a. tvist som rör skyldighet för ägare eller innehavare av fastigheten att fullgöra något som åligger honom i denna egenskap. I 10 kap. 11 § RB finns föreskrifter om att vissa andra tvister med anknytning till fast egendom men som inte omnämns i 10 § får tas upp vid fastighetsforum. Detta forum är i dessa fall fakultativt i förhållande till annat behörigt forum.

Väcks talan vid obehörig domstol utgör detta ett rättegångshinder och talan kan avvisas av domstolen. Är tvisten av det slaget att talan skall väckas vid fastighetsforum skall domstolen självmant och oberoende av invändning från part pröva sin behörighet. Om tvisten däremot är av det slaget att talan skall väckas vid domstolen i den ort där svaranden har sitt hemvist, är domstolens prövning av frågan om sin behörighet beroende på om svaranden gör någon invändning i saken eller ej. Enligt 34 kap. 2 § RB skall svaranden göra en sådan invändning då han vid rätten första gången för talan i målet. Underlåter svaranden att göra någon invändning eller sker det för sent anses tvisten enligt 10 kap. 18 § RB väckt vid rätt domstol.

RB:s regler om laga domstol gäller också mål om betalningsföreläggande. Bestämmelser om förfarandet i sådana mål finns i lagsökningslagen (1946:808). Betalningsföreläggande kan utverkas för fordringar som avser annat än skadestånd och som inte grundar sig på skriftligt fordringsbevis. Ansökan görs hos allmän underrätt, dvs. tingsrätt. Rätten prövar självmant

sin behörighet. Prövningen är med andra ord inte beroende av om gäldenären gör invändning i saken eller inte. Har ansökningen gjorts vid obehörig domstol skall talan avvisas av rätten. Förfarandet i målet är i allmänhet skriftligt. Om ansökningen inte bestrids av gäldenären, utfärdar rätten ett bevis om detta. Beviset innefattar också en förklaring att utmätning för fordran genast får ske. Bestrider gäldenären ansökningen, skall målet på yrkande av borgenären hänskjutas till rättegång. Målet handläggs då av domstolen enligt de regler om rättegången i tvistemål som finns i RB.

Om i det till rättegång hänskjutna målet värdet av det som yrkas uppenbart inte överstiger hälften av det enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring bestämda basbeloppet för oktober näst föregående år (i. n. hälften av 15 400 kr.) skall bestämmelserna i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden tillämpas (den s. k. småmålslagen). Enligt den lagen sker handläggningen av målet under något friare former än enligt RB, och vidare gäller bl. a. särskilda regler som inskränker möjligheten att förplikta part att till motpart utge ersättning för rättegångskostnader.

Avgörande av högsta domstolen

Frågan om laga domstol för upptagande av mål om fordran på kommunala renhållningsavgifter har prövats av högsta domstolen i ett rättsfall från förra året (Nytt Juridiskt Arkiv 1980 s. 116). Målet gällde avgifter enligt taxor som hade fastställts med stöd av 1965 års lag om kommunala renhållningsavgifter. Högsta domstolen fann att laga domstol för upptagande av målet var rätten i den ort där gäldenären skulle svara i tvistemål i allmänhet, inte rätten i den ort där fastigheten var.

Övrigt

För tvist om fordran på vatten- och avloppsavgift mellan huvudman för allmän va-anläggning och fastighetsägare gäller särskilda regler enligt lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. En sådan tvist prövas i första instans, inte av allmän domstol, utan av en för hela landet gemensam särskild nämnd, statens va-nämnd. För fordran på avgift till huvudman för allmän va-anläggning får huvudmannen dock söka betalningsföreläggande vid allmän domstol (fastighetsforum). Om gäldenären bestrider ansökningen och målet med anledning härav hänskjuts till rättegång, skall målet lämnas över till va-nämnden.

Remissyttranden

Remissyttranden över motionen har avgivits av justitiekanslern (JK), Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt, Södra Roslags tingsrätt, Svenska kommunförbundet, Sveriges advokatsamfund och Sveriges domareförbund.

Meningarna bland remissinstanserna är delade. Svea hovrätt, Svenska kommunförbundet och Sveriges advokatsamfund ställer sig positiva till motionsförslaget. Stockholms tingsrätt, Södra Roslags tingsrätt och Sveriges domareförbund avstyrker bifall till motionen. En mellanställning intar JK, som avstår från att ta bestämd ställning till om förslaget bör genomföras.

JK anför inledningsvis att det i och för sig inte torde föreligga något hinder mot att genomföra den i motionen önskade ordningen. I så fall kan man förfara antingen på det i motionen föreslagna sättet eller på så sätt att forumreglerna i RB ändras. Vidare anför JK att, såsom antyds i motionen, en ändring av nuvarande regler måste grundas på en bedömning att de processekonomiska fördelar som kan stå att vinna för kommunerna överväger nackdelarna för de enskilda svarandena. Eftersom JK förklarar sig inte ha någon uppfattning om frekvensen av processer av nu aktuellt slag och någon utredning härom inte förebringas i motionen kan JK inte uttala sig om förslaget bör komma till utförande. I sammanhanget vill JK endast peka på följande.

I motionen görs gällande att svarandenas intresse av att ha rättegångsforum på hemorten inte torde vara särskilt framträdande. Det argument som framförs till stöd för denna uppfattning förefaller enligt JK inte helt bärkraftigt. Sålunda torde, framhåller JK, tingsrätterna under vanlig semestertid sammanträda huvudsakligen för behandling av mål mot häktade eller av mål som eljest enligt särskild föreskrift skall handläggas skyndsamt. Huvudförhandling i fordringsmål torde höra till sällsyntheterna under sådan tid. Övrig tid på året torde ägaren uppehålla sig på sitt fritidshus företrädesvis under helger då domstolarna inte sammanträder. JK erinrar f. ö. om att enligt gällande rättegångskostnadsregler, även enligt den s. k. småmålslagen, vinnande part har rätt till ersättning för resa eller uppehälle för sig eller ställföreträdare eller om personlig inställelse ej föreskrivits, resa och uppehälle för ombud. En person som krävs på renhållningsavgifter riskerar sålunda framhåller JK att få betala dessa kostnader om han utan skäl tvingar kommunen att processa sig till sin rätt. Detta bör underlätta frivillig betalning. JK tillägger att talan om fordran för renhållningsavgift regelmässigt torde väckas genom ansökan om betalningsföreläggande, i vilket fall forumfrågan torde vara av underordnad betydelse för kommunen.

Svea hovrätt pekar på att en lagändring av det slag som förespråkas i motionen skulle komma att beröra samtliga typer av fastigheter och alltså inte bara fritidsfastigheter. Frågan om en lagändring bör enligt hovrätten bedömas i hela dess vidd.

Hovrätten erinrar om att bestämmelserna om fastighetsforum i RB grundas bl. a. på att utredning och bevisning bäst kan förebringas vid nämnda domstol; inte sällan förekommer syn i tvister av detta slag. Enligt 10 kap. 5 § RB får rörelseidkare med fast driftställe i tvist som uppkommit omedelbart på grund av rörelsen sökas där driftstället är. Bestämmelsen har framhåller hovrätten – liksom vissa andra regler om alternativa fora –

motiverats av att ett strikt upprätthållande av huvudregeln gör kändans ställning oförmånligare än som kan anses skäligt.

Hovrätten anför vidare att flertalet mal om renhållningsavgifter handläggs som betalningsföreläggande. I den mån målen som tvistiga hänskjuts till rättegång torde enligt hovrätten syn förekomma endast undantagsvis och inte heller i övrigt torde det vara vanligt att mera omfattande utredning och bevisning förebringas. De skäl som bär upp regeln om obligatoriskt fastighetsforum är därför, fortsätter hovrätten, sannolikt sällan för handen. Allmänt får dock enligt hovrättens mening anses gälla att kändans när särskilda skäl föreligger bör ha rätt att välja mellan svarandens allmänna forum och annat lämpligt forum.

Enligt vad hovrätten uppger förekommer det inte sällan att kommun i samma ansökan begär betalningsföreläggande för både renhållningsavgifter och va-avgifter. Med tanke på att laga domstol i tvist om va-avgifter torde vara fastighetsforum vore det enligt hovrättens mening av värde att tvister som gäller båda dessa slag av avgifter kan anhängiggöras vid samma domstol.

Avslutningsvis anför hovrätten att övervägande skäl talar för att kommunerna bör få valrätt mellan svarandens allmänna forum och fastighetsforum.

Stockholms tingsrätt hänför sig inledningsvis till högsta domstolens avgörande i det förut nämnda rättsfallet NJA 1980 s. 116 och anför härvidlag att det är antagligt att utgången skulle ha blivit densamma om den nya renhållningslagen tillämpats i stället för 1965 års lag om kommunala renhållningsavgifter.

För att kunna bedöma nödvändigheten av en ändring i gällande rätt är det enligt tingsrätten av vikt att känna till hur stor del av renhållningsavgifterna som inte betalas och i vilken omfattning mål om sådana avgifter efter ansökan om betalningsföreläggande såsom tvistiga hänskjuts till rättegång.

I sammanhanget uppger tingsrätten att en av den utförd undersökning avseende kommunerna Haninge, Nynäshamn, Vaxholm, Värmdö, Åre och Östhammar ger vid handen att antalet hänskjutna betalningsförelägganden avseende renhållningsavgifter varierar mellan 5 och 20 per år och kommun, med undantag för Åre kommun, som ej har haft några till domstol hänskjutna betalningsförelägganden.

Tingsrätten erinrar om att den nya renhållningslagen ger möjlighet för kommunen att under vissa förutsättningar låta de enskilda själva ombesörja omhändertagande av hushållsavfall. Detta torde dock enligt tingsrätten inte i någon större utsträckning påverka antalet hänskjutna betalningsförelägganden avseende renhållningsavgifter.

För de berörda kommunerna kan det, fortsätter tingsrätten, vara en processekonomisk fördel att kunna använda sig av fastighetsforum. Tingsrätten anför att sådant forum också är fördelaktigt i de fall man i målet behöver företa syn eller då lokalkännedom kan vara av vikt för domstolens

avgörande. Dessa fördelar får enligt vad tingsrätten påpekar ställas mot de betydande nackdelar det medför för svaranden att inställa sig till process utanför hemorten och där förelägga sin bevisning. Visserligen befinner sig fritidshusägare, som motionären anför, under ganska långa tidsperioder i sitt fritidshus. Detta torde emellertid, framhåller tingsrätten, infalla under sommarmånaderna och i anslutning till de större helgerna. Möjligheten att under dessa perioder få målen handlagda vid domstolen är starkt begränsade med hänsyn till att domstolspersonal och partsombud torde ha ledigt under samma tidsperioder.

En sammanvägning av de för- och nackdelar som har redovisats leder, enligt tingsrättens bedömning, till att tillräckliga skäl icke föreligger att ge kommuner valfrihet i fråga om val av forum i aktuell typ av mål. Tingsrätten avstyrker därför bifall till motionen.

Vid bifall till motionen bör emellertid, enligt tingsrättens mening, bestämmelserna om forum i mål av förevarande slag få sin plats i 10 kap. 11 § RB och inte i den kommunala renhållningslagen, som motionären föreslagit.

Södra Roslags tingsrätt redovisar i sitt yttrande först vissa av tingsrätten under hand inhämtade uppgifter från de stora "fritidskommunerna" i Stockholms närhet: Norrtälje, Vaxholm och Värmdö. Antalet "fritidsabonnenter" på kommunal renhållningsservice är enligt tingsrättens redovisning omkring 27 000 i Norrtälje, omkring 8 000 i Vaxholm och omkring 20 000 i Värmdö. Det helt övervägande antalet av dessa abonnenter har sin permanenta bostad utanför den kommun där fritidsbostaden är belägen. Det normala förfarandet sedan en utställd faktura på renhållningsavgift inte har lett till betalning är först påminnelse, sedan inkassoåtgärd och slutligen ansökan om betalningsföreläggande. Antalet ansökningar om betalningsföreläggande avseende renhållningsavgift för fritidsbebyggelse uppges enligt vad tingsrätten anför årligen vara i Norrtälje kommun 250–300 och i Vaxholms kommun 50–100. Från Värmdö kommun har tingsrätten inhämtat att man där ännu inte på allvar tagit itu med den sista etappen, ansökan om betalningsföreläggande, men att man befarar att sådan åtgärd måste tillgripas ungefär i 1 fall på 100, dvs. omkring 200 per år.

Tingsrätten tar härefter upp frågan om en kommun med omfattande fritidsbebyggelse, såsom motionären gör gällande, vållas betydande kostnader för processer genom att tvingas processa vid en mängd olika domstolar.

Vad de typiska fritidskommunerna i östra Svealand beträffar torde det enligt tingsrätten förhålla sig så att de flesta fritidsbostadsinnehavare, vilka ej bor i den kommun där fritidsbostaden är belägen, har sitt hemvist i första hand i Stockholm och därnäst i orter däromkring. Härav följer att betalningsföreläggande får sökas vid ett fåtal domstolar i denna del av landet, främst vid Stockholms tingsrätt. Tingsrätten pekar på att så länge det rättsliga förfarandet befinner sig på betalningsföreläggandestadiet den nuvarande

forumregeln därför, mot bakgrunden av antalet ansökningar, knappast kan anses processekonomiskt besvärande. Vissertligen skulle det, fortsätter tingsrätten, givetvis vara billigare – och enklare – att utan att fundera på forumfrågan kunna anhängiggöra ansökan vid fastighetsforum, dvs. den egna kommunens domstol.

Tingsrätten uppger vidare att i andra områden av landet, t. ex. på västkusten, fritidsbostäder torde ägas i större utsträckning av människor vilkas hemvist är mera spridd över hela landet än vad som gäller innehavare av fritidsbostäder i Stockholmstrakten. Å andra sidan är enligt tingsrätten antalet fritidsbostäder inom enskilda kommuner i dessa områden långt mindre än i de stora fritidskommunerna nära Stockholm, och olägenheten blir sålunda mindre kännbar för vederbörande kommun.

Tingsrätten anför fortsättningsvis att om ett mål om betalningsföreläggande rörande renhållningsavgift såsom tvistigt hänskjuts till rättegång, större kostnad uppkommer för kommunen om processen skall föras vid gäldenärens personliga forum än om den förläggs till fastighetsforum. Det är dock, påpekar tingsrätten, att märka att endast mycket få mål hänskjuts till rättegång. Åtskilliga av dem återkallas sedan gäldenären betalat, andra leder till tredsdom på grund av uteblivet skriftligt yttrande enligt lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden, vilken lag normalt blir tillämplig i dessa fall, och andra mål kan avgöras utan inställelse. Tingsrätten anser därför att fritidskommunerna åsamkas ytterst obetydliga processekonomiska bekymmer av att kanske någon enstaka gång behöva inställa sig till muntlig handläggning i en avlägsen domstol.

Tingsrätten erinrar om att mot kommunens intressen måste, såsom även motionären framhåller, beaktas att vissa svarande skulle kunna behöva inställa sig vid en för dem avlägsen domstol, om mål om renhållningsavgift efter hänskjutande till rättegång skulle prövas vid fastighetsforum och fordra muntlig handläggning.

På grund av vad sålunda har anförts avstyrker tingsrätten motionen.

Om emellertid anledning skulle föreligga att överväga motionärens förslag, torde frågan enligt tingsrättens mening böra överlämnas till rättegångsutredningen som enligt uppgift kommer att ta ställning till frågor om forum i den summariska processen.

Enligt *Svenska kommunförbundet* är det, utifrån de erfarenheter kommunförbundet har, vanligt förekommande med processer om fordran på kommunala renhållningsavgifter. Nuvarande processordning ter sig enligt kommunförbundet otymplig och vållar kommunerna betydande merkostnader. Mot bakgrund av det kommunalekonomiska läget och statsmakternas strävan att dämpa volymökningen inom den kommunala sektorn framstår förenklingsåtgärder som synnerligen angelägna, framhåller kommunförbundet. Varje möjlighet till besparingar måste tas till vara.

Kommunförbundet finner det i hög grad motiverat med en särskild regel i renhållningslagen som ger kommunerna rätt att väcka talan om renhållnings-

avgifter vid fastighetsforum.

Enligt *Sveriges advokatsamfunds* mening har tvister angående kommunala renhållningsavgifter så påtaglig anknytning till berörd fastighet att starka skäl talar för att kommun bereds möjlighet att väcka talan i tvister av angivet slag vid fastighetsforum. Härigenom erhålls också ökade förutsättningar för en likformig bedömning.

Advokatsamfundet tillstyrker därför för sin del motionen.

Sveriges domareförbund pekar inledningsvis på att det i motionen inte redovisas något underlag för den där framförda uppfattningen att nuvarande ordning rörande forum för mål om renhållningsavgifter medför betydande problem och kostnader för kommunerna. Domareförbundet uppger att vid en rundfrågning hos ett tiotal tingsrätter, däribland Norrtälje tingsrätt, har framhållits att antalet mål om renhållningsavgifter minskat under senare år. En av förklaringarna härtill kan vara att den eljest avgiftsskyldige numera oftare berättigas att själv ta hand om avfallet.

Domareförbundet förklarar sig vidare inte kunna instämma i att svanden – såsom förmodas i motionen – inte skulle ha något framträdande intresse av forumfrågan eftersom inställelse vid domstol kan kombineras med besök i fritidshuset. De tider då allmänheten normalt besöker sina fritidshus torde sammanfalla med de tider då domstolarnas arbete reserveras för mål och ärenden som har förturskaraktär och då tvister av ifrågavarande slag inte lämpligen kan handläggas.

Enligt domareförbundets uppfattning kan förhållandet mellan kommun och betalningsskyldig ofta jämföras med förhållandet mellan näringsidkare och konsument. Den hänsyn som under senare år visats konsumenterna i samband med lagstiftningsarbete får i förevarande fall också anses tala mot den i motionen föreslagna ändringen.

Ökade möjligheter att hålla syn och tingsrättens lokalkännedom skulle enligt domareförbundet möjligen tala för fastighetsforum. Genom kartor, fotografier och liknande kan dock sådan utredning presenteras att forumfrågan inte heller i detta hänseende kan anses betydelsefull. Vittnesförhör med personer från den kommun där fastigheten ligger torde sällan förekomma.

Sammanfattningsvis anför domareförbundet att det inte pekats på sådana olägenheter med gällande ordning att det kan anses föreligga skäl att ändra bestämmelserna. Domareförbundet avstyrker därför bifall till motionen.

Utskottet

I detta betänkande behandlas en motion som gäller forumreglerna för mål om kommunala renhållningsavgifter.

I renhållningslagen finns bl. a. bestämmelser om kommuns rätt att föreskriva att avgift skall tas ut för den bortforsling av hushållsavfall från fastighet som det åligger kommunen att ombesörja. Avgiften skall utgå enligt

taxa som antas av kommunfullmäktige. Avgiften skall enligt kommunens bestämmande erläggas till kommunen eller till dess entreprenör. Skyldighet att betala avgiften åvilar i princip den som tar renhållningsväsendets tjänster i anspråk.

Twist om fordran på renhållningsavgift prövas av allmän domstol. Laga domstol i sådana tvister är normalt svarandens personliga forum – dvs. rätten i den ort där gäldenären skall svara i tvistemål i allmänhet (normalt mantalsskrivningsorten) – inte rätten i den ort där fastigheten ligger.

I motionen pekas på att den beskrivna ordningen i fråga om domstols behörighet kan vålla betydande problem för kommuner med omfattande fritidshusbebyggelse. Fritidshusens ägare bor nämligen i många fall i annan kommun än den där fritidshuset ligger, och kommunen blir därför, om renhållningsavgiften inte betalas, i dessa fall tvungen att väcka talan vid olika domstolar i landet. Denna ordning medför enligt motionären att kommunen kan drabbas av stora kostnader för processer som gäller krav på avgifter som inte rör särskilt stora belopp. Motionären anser att frågan lämpligen bör lösas så att kommunerna ges möjlighet att välja att väcka talan antingen vid fastighetsforum eller vid annat forum.

Motionen har remissbehandlats av utskottet. Meningarna bland remissinstanserna är delade. Motionsförslaget har sålunda vunnit gehör hos tre remissinstanser, medan lika många avstyrker bifall till motionen. En remissinstans avstår från att ta bestämd ställning till frågan.

Att kommunerna skulle ges rätt att väcka talan vid fastighetsforum motiveras av Svenska kommunförbundet med att varje förenklingsåtgärd, som ger möjlighet till besparingar för kommunerna, måste tas till vara. En annan remissinstans, Sveriges advokatsamfund, menar att tvister angående kommunala renhållningsavgifter har en så påtaglig anknytning till berörd fastighet att kommun bör beredas möjlighet att väcka talan i sådana tvister vid fastighetsforum.

En kritisk synpunkt som anförs mot motionsförslaget är att gällande ordning knappast kan anses processekonomiskt besvärande för kommunerna med tanke på det begränsade antal rättegångar om renhållningsavgifter som förekommer. En annan synpunkt som framförs är att ett genomförande av motionsförslaget skulle medföra betydande nackdelar för de fritidshusägare som vid twist om renhållningsavgiften är tvungna att inställa sig vid domstol utanför hemorten.

Utskottet får för sin del till en början erinra om att twist om fordran på renhållningsavgift i rättstillämpningen inte har ansetts vara av det slaget att den måste handläggas vid fastighetsforum. Forumbestämmelserna innebär vidare att sådan twist normalt inte heller får handläggas vid annan domstol än svarandens personliga forum, t. ex. fastighetsforum, om svaranden motsätter sig det. Reglerna rörande fastighetsforum motiveras av att det råder en nära anknytning mellan fastigheten eller dess ägare och det som tvisten gäller, t. ex. att det fordrade beloppet belastar själva fastigheten eller att

tvisten rör skyldighet för fastighetsägaren att fullgöra något i denna sin egenskap. Sådan anknytning kan enligt utskottets mening generellt sett inte anses föreligga beträffande sådana fordringar som avses i motionen; i renhållningslagen har lämnats öppet vem skyldigheten att betala renhållningsavgiften åvilar. Frågan blir då om omständigheter av annan art än sådana som tvistens anknytning till fastighet kan motivera att lagstiftaren gör ett avsteg från den hävdvunna huvudregeln att svaranden skall sökas vid sitt personliga forum.

De skäl som har anförts till stöd för motionsförslaget är att det skulle innebära praktiska och ekonomiska fördelar för kommunerna att tvist om renhållningsavgifter tas upp vid domstolen i den ort där fastigheten ligger. Vad som har framkommit under remissbehandlingen har härvidlag enligt utskottets mening dock inte gett stöd för annan uppfattning än att de nämnda fördelarna i praktiken skulle vara ganska begränsade; antalet tvister av detta slag som leder till rättegång med muntlig förhandling är uppenbarligen ringa. Härtill kommer att mot dessa begränsade fördelar för kommunerna måste, såsom några remissinstanser påpekar, ställas de nackdelar som skulle uppkomma för de enskilda svarandena, om de skulle vara tvungna att processa vid domstol utanför hemorten.

Vid en avvägning mellan de motstående intressen som sålunda föreligger anser utskottet att det i ärendet inte har framkommit tillräckliga skäl för att gå ifrån vad som sedan länge gäller i fråga om laga domstol i tvistemål i allmänhet.

Det anförda innebär att motionsyrkandet inte bör vinna riksdagens bifall.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1980/81:515.

Stockholm den 3 november 1981

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Åke Polstam (c), Eric Jönsson (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Arne Nygren (s), Björn Körlof (m), Lilly Bergander (s), Gunilla André (c), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Göte Jonsson (m), Helge Klöver (s), Ella Johnsson (c), Karl-Gustaf Mathsson (s) och Stina Eliasson (c).

Reservation

Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Arne Nygren (s), Lilly Bergander (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Helge Klöver (s) och Karl-Gustaf Mathsson (s) anser

delvis att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 9 med "Utskottet får" och slutar på s. 10 med "riksdagens bifall" bort ha följande lydelse:

Utskottet får för sin del till en början konstatera att tvist om fordran på renhållningsavgift i rättstillämpningen inte har ansetts vara av det slaget att den skall handläggas vid fastighetsforum. Gällande forumregler torde vidare innebära att sådan tvist normalt inte heller får handläggas vid annat än svarandens personliga forum, t. ex. fastighetsforum, om svaranden motsätter sig det. Att en tvist måste handläggas vid fastighetsforum brukar motiveras med att det råder en nära anknytning mellan fastigheten eller dess ägare och det som tvisten gäller, t. ex. att det fordrade beloppet belastar själva fastigheten eller att tvisten rör skyldighet för fastighetsägaren att fullgöra något i denna sin egenskap.

Även om det i renhållningslagen i och för sig inte har angetts vem som det åvilar att betala renhållningsavgiften är det i de allra flesta fall så att fastighetsägaren är den som är betalningsskyldig. Det föreligger sålunda i dessa fall i regel en sådan anknytning som nyss har nämnts, och denna anknytning talar för att saken borde kunna handläggas vid fastighetsforum. Enligt utskottets uppfattning finns också andra skäl som talar härför; här kan nämnas domstolens lokalkännedom och behovet av att under rättegången hålla syn på fastigheten. Det föreligger alltså enligt utskottets mening sådana omständigheter som motiverar att tvister av aktuellt slag handläggs vid fastighetsforum.

Till det som nu har sagts kommer såsom påpekats i motionen och vid remissbehandlingen att ett upprätthållande av huvudregeln att svaranden skall sökas vid sitt personliga forum kan vålla betydande merkostnader i synnerhet för kommuner med omfattande fritidshusbebyggelse. Fritidshusens ägare bor nämligen i många fall i annan kommun än den där fritidshuset ligger, och kommunen blir därför – om renhållningsavgiften inte betalas – tvungen att väcka talan vid olika domstolar i landet avseende krav på avgifter som i varje enskilt fall inte rör något särskilt stort belopp. De nu beskrivna förhållandena gör enligt utskottets mening kommunens ställning som kärke oförmånligare än som kan anses skäligt.

Enligt utskottets mening väger i sammanhanget de skäl som redovisats för att tvist om renhållningsavgift bör få handläggas vid fastighetsforum över de nackdelar som kan uppkomma för de enskilda svarandena, om de skulle vara tvungna att processa vid domstolen i den ort där fritidshuset ligger. I sammanhanget bör understrykas att det inte är lämpligt att ha en ordning som skulle innebära att tvist om renhållningsavgift *måste* upptas vid fastighetsfo-

rum, utan käranden bör såsom motionären föreslagit ges möjlighet att väcka talan antingen vid fastighetsforum eller vid svarandens personliga forum.

Den ordning i fråga om forum vid tvist om renhållningsavgift som utskottet förordnat torde kunna åstadkommas på olika sätt. Frågan huruvida det är mest ändamålsenligt att ändra rättegångsbalkens forumregler eller om någon annan lagteknisk lösning är att föredra bör närmare övervägas i lämpligt sammanhang. Det bör ankomma på regeringen att besluta om formerna för dessa överväganden. Ett förslag i saken bör föreläggas riksdagen utan onödigt dröjsmål.

Vad utskottet anfört med anledning av motion 515 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av motion 1980/81:515 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om överväganden och förslag rörande forumregler för mål om renhållningsavgifter.